

SUUNNITELMA VÄKIVALLAN, KIUSAAMISEN JA HÄIRINNÄN EHKÄISEMIKSEKSI

Ylöjärven kaupungin kriisisuunnitelman malli

Kiusaamisen ehkäiseminen ja toimintamalli kiusaamistilanteissa

Määritelmä

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu toistuvasti saman tai muiden luokkien oppilaiden kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista, pilkkaamista, yksin jättämistä tai muuta sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista.

Kiusaamisen ehkäiseminen

Koulukiusaamista voi ehkäistä toimilla sekä luokassa että luokan ulkopuolella. Ylöjärven kaupungin oppilaitoksissa ei hyväksytä kiusaamista normaalina koulun arkeen kuuluvana ilmiönä vaan työskennellään tehokkaasti sen ehkäisemiseksi. Jokaisessa oppilaitoksessa on laadittu suunnitelma oppilaan suojaamiseksi kiusaamiselta ja häirinnältä.

Ennaltaehkäisevät toimet koulun tasolla voivat olla esimerkiksi:

- opettajien välinen yhteistyö, opettajien tiedottaminen ja kouluttaminen
- tehokas ja riittävä välituntivalvonta, välituntivalvojilla huomioliivit
- yhteistyö vanhempainyhdistyksen kanssa
- verkostoyhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa
- kiusaamiskyselyt
- kummitoiminta
- välituntitoiminta

Ennaltaehkäisevät toimet luokan tasolla voivat olla esimerkiksi:

- luokan yhteiset pelisäännöt

- työmenetelmät, jotka vaativat oppilaiden yhteistyötä
- suunnitelmallinen luokan ryhmäyttäminen
- yhteiset retket ja leirikoulut
- vapaa, keskusteluun ja tunteiden ilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri
- yhteistyö opettajan ja vanhempien välillä
- vanhempien keskinäinen yhteistyö

Toimintamalli riita- ja kiusaamistilanteissa

Väliintulo

Jokainen oppilaitoksessa työskentelevä on velvollinen puuttumaan kiusaamiseen ja riitatilanteisiin havaitessaan niitä ruokalassa, välitunnilla, käytävällä tai luokassa. Tilanne lopetetaan ja ohjat otetaan aikuisen käsiin.

Osapuolten kuuleminen

Riita- tai kiusaamistilanteen osapuolet ohjataan rauhalliseen paikkaan. Aikuinen kertoo ensin selkeästi, mitä tilanteessa näki ja havaitsi. Sen jälkeen osapuolet kertovat vuorollaan tapahtumien kulun. Rehellisyyden merkitystä korostetaan. Tarvittaessa kuullaan silminnäkijöitä tai katsotaan valvontakameroita tosiasiallisten tapahtumien selvittämiseksi.

Tilannearvio ja raportointi

Riita-/kiusaamistilanne

Mikäli tilanne vaikuttaa riitatilanteelta, tehdään tilanteesta vapaamuotoinen selvitys joko kirjallisesti tai suullisesti. Riitatilanteelle on tyypillistä perinteisten kiusaamistilanteen roolien (kiusaaja, uhri, apuri, hiljainen hyväksyjä) puuttuminen. Riitatilanne on yksittäinen ”kahina” osapuolten välillä, eikä tilanteesta ole löydettävissä toistuvuutta tai tahallista toisen mielen pahoittamista. Huoltajia tiedotetaan asiasta. Tilanteessa ollut aikuinen kertoo asiasta aina myös luokanvalvojalle.

Seuraamukset ja rangaistukset

Riitatilanteissa usein selvittely ja kotiin ilmoittaminen riittää rangaistukseksi. Mikäli riitatilanteessa on käytetty väkivaltaa tai asiattomia kieltä, voidaan oppilas määrätä kasvatuskeskusteluun ja/tai jälki-istuntoon koulun järjestyssääntöjen rikkomisesta. Määräyksen antaa aina asiaa hoitanut opettaja tai rehtori.

Mikäli oppilaan omaisuudelle (esim. vaatteet) on riitatilanteessa aiheutunut vahinkoa, josta halutaan korvausta, on vahingon kärsineen oppilaiden vanhempien otettava yhteyttä suoraan vahingon aiheuttajan kotiin. Yhteystietojen antamiseen kysytään kuitenkin lupa vahingon aiheuttajan vanhemmilta.

Kiusaamistilanteissa toimitaan rangaistuksen osalta samoin, mutta tärkeää on sopia myös seurannasta. On tärkeää sopia seurantapalaverille aika ja paikka ja tiedottaa siitä myös koteihin. Tilanteen ja harkinnan mukaan voidaan huoltajat ottaa mukaan selvittelyn eri vaiheisiin.

Väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen, toimintamalli väkivalta- ja häirintätilanteissa

Väkivaltaa ja häirintää ehkäistään koulussa samoilla keinoilla kuin kiusaamistakin. Väkivaltaan täytyy aina puuttua. Jokainen tilanne on erilainen ja asioihin on reagoitava tilanteen vaatimalla tavalla. Väkivaltatilanteiden selvittämisessä on aina otettava huomioon kaikkien osapuolten oikeusturva.

Toimintamalli vakavissa väkivalta- ja häirintätilanteissa

- Pysäytä tilanne päättäväisesti napakalla käskyllä
- Ellei käsky auta, arvioi voitko turvallisesti erottaa osapuolet toisistaan
- Yritä saada muita aikuisia paikalle
- Ohjaa muut oppilaat pois paikalta
- Soita poliisi tarvittaessa paikalle
- Kun tilanne on rauhoittunut, arvioi vammat ja vahingot ja toimi niiden edellyttämällä tavalla. Vammat kannattaa aina tarkistuttaa lääkärillä/terveydenhoitajalla.
- Vakava väkivaltatilanne käsitellään aina koulun kriisiryhmässä/oppilashuoltoryhmässä.

Jos vakavan väkivallan kohteena on alle 15-vuotias, poliisilla on velvollisuus toimia. Velvollisuus toimia ei tarkoita välttämättä asian saattamista syyteharkintaan, vaan vähäisissä rikkeissä poliisi voi luopua enemmistä toimenpiteistä, ellei asianomistajalla ole vaatimuksia. Alle 15-vuotias ei ole

rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan, mutta hän on korvausvelvollinen aiheuttamastaan vahingosta. Monet koulussa tapahtuneista väkivaltatilanteista voidaan hoitaa sopimalla seuraamuksista oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Jälkipuinnissa on tärkeä käydä läpi, mitä todella tapahtui ja millaisia tunteita se itse kussakin herätti. Koska huhut ja liioittelu lähtevät herkästi liikkeelle ja elävät pitkään, on hyvä antaa oppilaille ja opettajille ja henkilökunnalle tarpeeksi tietoa tapahtuneesta. Turvallisuuden tunteen palauttamiseksi ja jokaisen oikeusturvan toteutumiseksi väkivaltatilan-teiden seuraamukset on pohdittava tarkkaan. Lapsen ja nuoren väkivaltainen käyttäytyminen on merkki hänen omasta pahoinvoinnistaan ja siksi väkivallan käyttäjän elämäntilanne on pyrittävä kartoittamaan, neuvoteltava huoltajan kanssa ja ryhdyttävä tarpeellisiin oppilashuollollisiin toimiin.

Ylöjärven Yhtenäiskoulun lisäykset Ylöjärven kaupungin yhteiseen linjaukseen

Ennaltaehkäisevät toimet ja huomaaminen

Jokaisen luokan ja ryhmän **yhteisöllisyyttä** rakennetaan ja tuetaan säännöllisesti 1. luokalta alkaen. Oppilaita **ryhmytetään** aktiivisesti lukuvuosittain. Luokissa käydään läpi koulun järjestyssäännöt ja määritellään luokan omat säännöt. Tarkoituksenmukaiset oppilasryhmittelyt ja välituntivalvonta vähentävät konfliktien syntymistä.

Oppiainekohtaisissa keskusteluissa opitaan elämän pelisääntöjä ja toisten kunnioittamista. Pyritään herättämään oppilaiden tietoisuutta omista oikeuksista ja toisaalta oivaltamaan **oma vastuu** luokan hyvinvoinnista. Jokainen oppilas voi vaikuttaa muiden hyvinvointiin omalla toiminnallaan.

Koko koulun yhteisöllisyyttä lisätään koulussamme **osallistamalla** oppilaita. Moniammatillisella sekä kodin ja koulun yhteistyöllä tuetaan oppilaiden kasvua.

Koulussamme pyritään **tunnistamaan** ja **puuttumaan** tilanteisiin etukäteen tai ennen kuin tilanne ehtii kehittyä pahaksi. Tähän auttavat hyvä oppilaantuntemus ja riittävä valvonta oppi- ja välitunneilla sekä siirtymätilanteissa. Rohkaistaan koulussa työskenteleviä ja huoltajia ottamaan yhteyttä **matalalla kynnyksellä** koulun aikuisiin ja pyritään avoimeen, keskustelemaan ja kannustavaan ilmapiiriin.

Kummiluokkatoiminta

Ekaluokkalaisen aloittaessa koulunkäynnin, on kouluympäristö hänelle vieras ja jännittävä. Jännittämisen ja pelkojen lieventämiseksi on koulussamme kummiluokkatoimintaa. Heti syksyllä ekaluokkalaiset saavat oman kummiluokan (yleensä viidesluokkalaisista) ja sieltä oman henkilökohtaisen kummioppilaan. Kummiluokilla on alkuopetuksen ajan yhteisiä tunteja, mm. 3

Oppilaskunta

Ylöjärven Yhtenäiskoulussa toimii oppilaskunta. Oppilaskunnan hallitukseen valitaan luokkakohtaiset edustajat vuosittain. Oppilaskuntatoiminta harjaannuttaa oppilaita neuvotteluun perustuvaan yhteistoimintaan. Oppilaskunnassa vaikuttavat oppilaat omaksuvat aktiivisen ja vastuullisen roolin oman koulunsa toiminnan kehittäjinä sekä oppilaiden vuorovaikutuksen havainnoitsijoina. Oppilaskuntatoiminta on osa ennaltaehkäisevää kiusaamista vähentävää toimintaa.

Yhteispeli

Ylöjärvellä on kehitetty lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen suunnattu toimintamalli. Ylöjärven Yhtenäiskoulu on ollut mukana vuodesta 2014. Luokissa toteutetaan yhteisöllisyyttä lisääviä toimintatapoja.

Tukioppilastoiminta

Ylöjärven Yhtenäiskoulussa on tukioppilastoimintaa yläluokilla. Tukioppilaat ovat apuna muille oppilaille tarjoten vertaistukea käytännöllisiin asioihin liittyen. Tukioppilaat lisäävät koulun yhteisöllistä hyvinvointia järjestämällä erilaisia tapahtumia.

Yhteisöllinen oppilashuoltotyö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätään yhteisöllisestä oppilashuollosta. Yhteisöllisen oppilashuollon avulla pyritään ennaltaehkäisemään sekä puuttumaan yhteisön tasolla mm oppimiseen, hyvinvointiin, terveyteen, sosiaaliseen vastuullisuuteen ja vuorovaikutukseen. Ylöjärven Yhtenäiskoululla kokoontuu säännöllisesti yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, joka puuttuu yhteisön tasolla mm. kiusaamisen ehkäisemiseen. Tarvittaessa oppilas voidaan ohjata yksilökohtaisten oppilashuoltopalveluiden piiriin.

Toiminta kiusaamistilanteissa

Pääpaino Ylöjärven Yhtenäiskoulussa on kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

Riita- ja kiusaamistapauksissa toimitaan Ylöjärven mallin mukaan.

Mikäli kysymys on systemaattisesta kiusaamisesta, toimitaan seuraavalla selvittämiskeskusteluiden tavalla:

1. Kiusaamistapausten selvittelyopettajat tapaavat kiusatun oppilaan
2. Keskustelut kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden kanssa yksitellen
3. Oppilailta voidaan myös kerätä kirjallisesti kuvauksia tapahtuneesta
4. Keskustellaan kiusaamiseen osallistuneiden oppilaitten kanssa ryhmänä
5. Seurantakeskustelu kiusatun kanssa
6. Seurantakeskustelu kiusaamiseen osallistuneiden oppilaiden kanssa

Kiusaamistapausten selvittelyopettajien kokoonpano määritellään joka lukuvuodeksi erikseen.

Kiusaamistapausten selvittämisprosessissa käytetään Kiva-koulun projektissa hyväksi havaittuja muokattuja lomakkeita. Lomakkeita säilytetään koulun kansliassa kansiossa. Kiusaamistapausten selvittely kirjataan oppilaan tietoihin Wilmaan – oppilasmuistioon.

Kiusaaminen on rikollista toimintaa, kun se täyttää lainsäädännössä rikokselle annetut tunnusmerkit. Tarvittaessa konsultoimme koulupoliisia.

PUUTTUMISEN MALLI

Perusopetuslain 29§ mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Ylöjärven Yhtenäiskoulussa pyritään luomaan toimintakulttuuri, jossa koulun aikuiset välittävät ja tarpeen mukaan puuttuvat oppilaiden väliseen epäasialliseen käytökseen tai järjestysääntörikkomukseen. Tämä toiminta on jokapäiväistä opettajan tai ohjaajan työhön kuuluvaa huolenpitoa.

Ensisijaisesti puuttuminen tapahtuu koulun aikuisen toimesta välittömästi asian nähtyään tai kuultuaan. Oppilasta kuullaan ja keskustellaan ohjaten oikeaan käyttäytymiseen.

Mikäli tapahtuma on sellainen, että asia vaatii tarkempaa selvittelyä tai puuttumista ensisijainen menettely on kasvatuskeskustelu. Vakavissa tai toistuvissa tapauksissa voidaan myös määrätä jälki-istuntoa. Erittäin vakavissa tapauksissa voidaan olla yhteydessä poliisiin tai harkita määräaikaista erottamista (PoL 36§a).

Kasvatuskeskusteluprosessi

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatuskeskusteluun. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajille. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se 2 momentissa esitetty huomioon ottaen katsotaan tarpeelliseksi. PoL 35§

Koulussamme kurinpidollisena toimenpiteenä käytetään ensisijaisesti kasvatuskeskustelua. Kasvatuskeskustelu on opettajan ja oppilaan välistä keskustelua, jossa pyritään saamaan oppilaat ymmärtämään omat virheensä sekä itse löytämään ratkaisu, jolla ei-toivottu käytös loppuisi ja oppilaan hyvinvointi turvataisiin. Kasvatuskeskustelut kirjataan Wilmaan. Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua keskusteluun tai tulla kuulluksi, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Kasvatuskeskusteluja käydään opettajan toimesta sekä vakavammissa tapauksissa mukaan voi tulla myös vararehtori ja/tai rehtori.

1. Oppilas keskustele sen opettajan kanssa, joka on rikkeen havainnut. Mikäli rike on vakava, asia siirtyy heti vararehtorille ja/tai rehtorille.
2. Mikäli ongelma ei ratkea tai rike katsotaan sellaiseksi, että kasvatuskeskustelu on paikallaan.

Kutsuu asiaa selvittänyt opettaja oppilaan mieluiten saman päivän aikana kasvatustilanteeseen. Oppilaan huoltajaan ollaan yhteydessä ja huoltajalle varataan mahdollisuus tulla kuulluksi. Kasvatustilanteen kirjataan Wilmaan.

3. Jos ongelmat eivät edelleenkään lopu, siirrytään oppilas kolmannessa vaiheessa rehtorin ja/tai apulaisrehtorin/vararehtorin puhutteluun. Kasvatustilanteen kirjataan Wilmaan. Keskustelussa sovitaan myös mahdollisesta jälki-istunnosta. Huoltajia tiedotetaan keskustelusta ja heille varataan mahdollisuus osallistua keskusteluun. Tarvittaessa voidaan sopia myös yhteisestä keskustelusta huoltajien kanssa tilanteen korjaamiseksi.

4. Mikäli rike on erittäin vakava tai rike ei korjaannu, voidaan miettiä oppilaan määräaikaista erottamista. Oppilaalle tarjotaan myös oppilashuollollisia palveluita ja pyritään auttamaan oppilasta ymmärtämään tekonsa.

Väkivallan uhka Ylöjärven Yhtenäiskoulussa

Väkivallan uhka voi koulussa kohdistua oppilaaseen tai koulun henkilökuntaan. Ylöjärven Yhtenäiskoulussa on varauduttava myös oppilaiden väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Oppilaiden keskinäisen tai henkilökuntaan kohdistuvan väkivaltaisuuden ehkäisemisessä ennakointi tärkein toimintamuoto.

Opettajan pedagoginen taito ennakoita on usein ratkaisevassa roolissa oppilaiden aggressiivisen käyttäytymisen ehkäisemisessä.

Ylöjärven Yhtenäiskoulussa on laadittu erillinen ohjeistus väkivaltatilanteissa toimimista varten.